

1982/83:129

Tisdagen den 26 april

Kl. 15.00

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 18 innevarande månad.

2 § Svar på fråga 1982/83:332 om beredskapsarbeten inom den kommunala sektorn

Anf. 1 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Bengt Wittbom har frågat civilministern om det är regeringens och civilministerns avsikt att med hjälp av långsiktiga beredskapsarbeten permanenta det nuvarande stora antalet beredskapsjobb inom den kommunala sektorn. Frågan har överlämnats till arbetsmarknadsministern för besvarande, men på grund av hennes sjukdom besvaras frågan av mig.

Som Bengt Wittbom väl känner till anpassas volymen beredskapsarbeten till det arbetsmarknadspolitiska läget. Vi har i dag en hög volym därför att sysselsättningsläget är besvärligt. Regeringen har ingen ambition att permanenta denna nivå utan ser som sin främsta uppgift att med kraft genomföra den strategi som påbörjats för att åstadkomma en ekonomi i balans, vilket är det enda sättet att varaktigt minska behovet av beredskapsarbeten.

Som ett komplement till andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder har regeringen i den kompletteringsproposition som nu ligger på riksdagens bord föreslagit att länsarbetsnämnderna får disponera 300 milj. kr. för att stödja tidigareläggningar av fasta anställningar i kommuner och landsting. De fasta anställningar som enligt förslaget skall stödjas skall medföra en nettoökning av antalet anställningar, t. ex. genom en satsning på ny verksamhet eller genom att ersättningsrekryteringar tidigareläggs. Statsbidrag föreslås som regel utgå med 75 % av lönekostnaderna. Statsbidraget reduceras dock på områden där ordinarie statsbidrag utgår.

Bidraget bör vidare utgå för anställning som tidigareläggs under andra

Tisdagen den 26
april 1983

*Om beredskaps-
arbeten inom den
kommunala sek-
torn*

halvåret 1983 under högst tolv månader. Rekryteringen till dessa fasta arbeten förutsätts ske enligt principer som normalt tillämpas vid fast anställning. Alla arbeten skall anmälas till förmedlingen, och en strävan bör vara att arbetena kommer anmälda arbetslösa till del.

Syftet med förslaget är att tidigarelägga ordinarie anställningar inom sådana prioriterade områden som öppen psykiatrisk vård, äldre- och handikappomsorg samt barnomsorg vilka alltså annars hade kommit till stånd senare.

Anf. 2 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet Gradin för svaret.

Jag konstaterar att det var ett tag sedan den här frågan ställdes. Beroende på olika saker har det tagit litet tid innan vi nu kan behandla den i kammaren. Frågan har inte i sig mistat i aktualitet, vilket man kunde tro, i och med att kompletteringspropositionen nu är framlagd. Frågetecknen har väl snarare blivit fler.

Skälet till att jag har väckt denna fråga är helt enkelt att vi började fråga oss här i riksdagen – och vi möter också sådana reaktioner ute bland väljare – om man över huvud taget kan lita på vad t. ex. arbetsmarknadsministern och andra företrädare för regeringen säger om utformningen av arbetsmarknadspolitiken, ens för de närmaste veckorna eller månaderna. Det rinner ut motsägelsefulla uttalanden från de olika delarna av regeringskansliet.

Den 9 mars – och det är bakgrunden till den här frågan – deklarerade civilministern enligt ett pressmeddelande följande: "Regeringens avsikt är att finna formerna för ett system för att med statliga medel underlätta för kommunsektorn att utvecklas inom de prioriterade verksamheterna. Systemets grundtanke är en förändrad avvägning mellan de statliga insatserna för fasta arbetstillfällen och beredskapsarbeten inom kommunsektorn."

Den 10 mars skrev Anna-Greta Leijon i en artikel i Arbetarbladet: "Men varför kan man då inte ersätta beredskapsarbeten med fasta tjänster inom kommunerna? Jo, svaret är enkelt. Arbetslösheten varierar mellan olika år och mellan olika årstider. Den är högre vissa år än andra. Den är högre på vintern än på sommaren." Hon fortsatte sedan att räkna upp de alldeles normala förklaringarna varför det inte går.

I måndags lades kompletteringspropositionen fram. I denna skriver regeringen att man nu satsar motsvarande 20 % av innevarande budgetårs medel för beredskapsarbeten i tjänstesektorn i kommunerna på att permanenta beredskapsarbeten och överföra dem till fasta arbetstillfällen.

Vi förstår inte riktigt vem i regeringen det är som avgör hur arbetsmarknadspolitiken skall se ut. Det vore tacksamt om regeringen bestämde sig för hur den skall ha det, innan statsråd gör olika uttalanden.

Herr talman! Eftersom statsrådet Gradin ändå deltar i debatten kan jag ta tillfället i akt och fråga henne om ett annat motsägelsefullt uttalande. Statsrådet Gradin sade i ett pressmeddelande för ett antal veckor sedan att de framtida jobben skall skapas i den offentliga sektorn. Kjell-Olof Feldt skriver i proposition efter proposition att de framtida jobben inte alls skall skapas i

den offentliga sektorn, utan i industrin och näringslivet.

Med anknytning till svaret vill jag till statsrådet Gradin ställa en fråga om den strategi som Anna-Greta Leijon säger sig vilja fullfölja för att minska antalet beredskapsarbeten: Vad är det för strategi egentligen? Det är väldigt svårt att med ledning av de uttalanden som görs och de propositionstexter som vi möter här i riksdagen skaffa sig en uppfattning om det.

Anf. 3 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Det är regeringen som helhet som anser att sysselsättningsläget är mycket allvarligt.

Regeringen har sedan tillträdet i oktober vidtagit en rad åtgärder för att stimulera ekonomin och öka sysselsättningen. Den första ekonomisk-politiska åtgärden var devalveringen. Under hösten beslutades sedan om ett omfattande investeringsprogram med tyngdpunkten lagd på energiförsörjningen, byggsektorn och transportväsendet. Genom den stramhet som präglade budgetarbetet kunde regeringen lägga fram ett budgetförslag som innebar nominellt oförändrat budgetunderskott jämfört med innevarande budgetår. Med dessa åtgärder har grunden lagts för att vi skall kunna bryta den nedåtgående utvecklingen i den svenska ekonomin.

Det andra steget i den utveckling som nu har inletts är att minska inflationen.

Den ekonomiska politikens viktigaste mål är full sysselsättning. Trots de mycket omfattande åtgärder som regeringen har vidtagit och kommer att vidta för att nå detta mål, är det svårt att snabbt förbättra sysselsättningsläget. För att möta de kortsiktiga sysselsättningsproblemen krävs därför omfattande arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Herr talman! I kompletteringspropositionen har regeringen därför föreslagit att 2.7 miljarder kronor satsas för att öka sysselsättningen. Åtgärderna är utformade så, att de skall stödja och stimulera industrins expansion, skapa ytterligare arbete och utbildning för arbetslösa ungdomar, öka antalet fasta jobb i kommuner och landsting och mildra byggarbetslösheten. Bland de åtgärder som är inriktade på industrin kan jag nämna utbyggd arbetsmarknadsutbildning med särskild tyngdpunkt på vidareutbildning av redan anställda. 100 milj. kr. kommer att satsas bl. a. på detta.

Anf. 4 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Detta är åtgärder som vi alla känner till, eftersom de förslagen behandlas i riksdagen. Vad jag vill försöka få diskuteras här i kammaren är det förhållandet att vi möter väldigt många motstridande uttalanden från olika statsråd vad gäller arbetsmarknadspolitiken, och det är självklart att vi blir litet förundrade över detta. Därför är det viktigt för mig att ställa denna fråga: Stämmer det som regeringen nu föreslår i kompletteringspropositionen? Är denna verksamhet med att försöka permanenta beredskapsarbeten i form av fasta tjänster i kommunerna inte bara en åtgärd för den korta period som föreslås i kompletteringspropositionen utan

Tisdagen den 26
april 1983

*Om beredskaps-
arbeten inom den
kommunala sek-
torn*

någonting som vi kommer att få leva med under den tid vi har en socialdemokratisk regering?

Jag kan inte konstatera annat, herr talman, än att vi får en förvirrad bild av den diskussion om arbetsmarknadspolitiken som försiggår i regeringen. Det är som om beredskapsminister Leijon och arbetslöshetsminister Feldt kubbas internt samtidigt som sysselsättningsminister Palme åker land och rike runt och håller med båda två. Rosornas krig fortsätter även när det gäller arbetsmarknadspolitiken.

Herr talman! Låt mig slutgiltigt konstatera att det inte tycks – som det framstår utåt – vara möjligt för regeringen att utan mycket stora svårigheter enas kring en konsekvent arbetsmarknadspolitik.

Anf. 5 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Det är inte alls svårt för regeringen att enas om en konsekvent arbetsmarknadspolitik, vilket jag förutsätter att kammaren också kan läsa i den kompletteringsproposition som har lagts fast. Där tar vi det andra steget för att bl. a. slå vakt om att industrin skall kunna fortsätta att satsa på sin sysselsättning, och kampanjen tillsammans med industrin för att engagera ungdomar till sysselsättning är ett av inslagen. Men samtidigt är sysselsättningssvårigheterna stora, och vi kan med hjälp av den offentliga sektorn och framför allt kommunerna tidigarelägga insatser för att just se till att inte alltför många människor får gå utan arbete och därmed hamnar utanför arbetsmarknaden. Det är alltså viktigt att vi därför jobbar på så många områden som möjligt.

Anf. 6 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Jag kan bara konstatera att arbetslösheten i dag är högre än vad den har varit någonsin tidigare. Jag har också läst i kompletteringspropositionen det som statsrådet Gradin här talar om, och det är väl det som gäller i dag. Frågan är vad som gäller fortsättningsvis. Erfarenheten är att uppfattningarna kan svänga snabbt; och därför får vi väl se om detta är en temporär åtgärd eller inte.

Jag vill slutligen ge regeringen och statsrådet Gradin ett litet tips när det gäller lappkast. Ett konstruktivt lappkast för att hjälpa upp arbetsmarknadssituationen särskilt för ungdomarna vore att ta det förslag till lärlingsutbildning som moderaterna har lagt på riksdagens bord ad notam. Det lappkastet skulle verkligen hjälpa till att förbättra arbetsmarknadssituationen.

Anf. 7 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Regeringen är, som jag sade tidigare, mycket angelägen om att samarbeta med näringslivet, och det har vi gjort bl. a. genom den kampanj som kommer bland ungdomar för att också få in dem i näringslivet. Arbetsmarknadsministern har också haft överläggningar med arbetsmarknadens parter för att just få antalet enskilda beredskapsarbeten att öka. Det anser vi är viktigt.

Anf. 8 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Det är inte kampanjer vi behöver, statsrådet Gradin, utan konkreta åtgärder.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1982/83:413 om antalet beredskapsarbeten under sommaren och hösten

Anf. 9 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Margó Ingvardsson har frågat arbetsmarknadsministern om regeringen anser att det i år finns skäl för att inte minska antalet beredskapsarbeten inför sommaren i samma utsträckning som tidigare år samt om anslag kommer att beviljas för beredskapsarbeten under längre tidsperiod, så att länsarbetsnämnderna redan nu kan planera för höstmånaderna.

På grund av arbetsmarknadsministerns sjukdom har frågan överlämnats till mig för besvarande.

Arbetsmarknadsstyrelsen avgör hur tilldelade medel skall fördelas under budgetåret. Avgörande för fördelningen är självfallet skillnaden i arbetslöshetens omfattning under året. Detta har lett till att antalet beredskapsarbeten har dragits ner under sommarmånaderna. Ett skäl till detta är den då ökade tillgången på vikariatsplatser.

Inför kommande budgetår har regeringen i den nyligen avlåtna kompletteringspropositionen föreslagit att medel till beredskapsarbeten för nästa budgetår skall beräknas för ca 10 miljoner sysselsättningsdagar. Vidare föreslår regeringen att AMS skall få i uppdrag att planera för ca 5 miljoner sysselsättningsdagar under hösten 1983. Det innebär att regeringen anser att större tyngdpunkt bör läggas på åtgärder under sensommaren och hösten än vad som gjordes förra hösten.

Anf. 10 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga.

Antalet beredskapsarbeten brukar dras ned inför varje sommar. Skälet är, precis som anges i svaret, att man räknar med en ökad tillgång på arbetstillfällen genom vikarieplatser. Men i år är läget något annorlunda jämfört med tidigare år. Vi har bl. a. en katastrofalt ökad arbetslöshet, samtidigt som vi har en minskning i antalet lediga platser. Låt mig ge exempel på detta genom att lämna några sifferuppgifter från Stockholms län, som är det län jag av naturliga skäl känner bäst till.

Arbetslösheten omfattar nu ungefär 15 000 personer, varav en tredjedel är ungdomar under 25 år. Vi kan ställa den siffran mot antalet lediga platser, som f. n. är 3 000. Vi vet också att det till sommaren inte kommer att finnas samma tillgång på sommararbeten som tidigare för exempelvis skolungdomar. Länsarbetsnämnden i Stockholm har fått direktiv om att minska antalet

Nr 129

Tisdagen den 26
april 1983

Om antalet beredskapsarbeten under sommaren och hösten

*Om antalet bered-
skapsarbeten un-
der sommaren
och hösten*

beredskapsarbeten under maj månad med 10 % och under juni med ytterligare 10 %. Det innebär att man kommer att ha 3 000 beredskapsarbeten i juli, och därefter 2 500. Enligt länsarbetsnämndens beräkningar kommer arbetslösheten under sommaren att vara lika hög som f. n., och den kommer att öka till hösten. Neddragningen av antalet beredskapsarbeten har dessutom medfört att det i praktiken varit anvisningsstopp i fråga om statliga praktikarbeten och enskilda beredskapsarbeten redan från mars månad i år. Jag anser att situationen på arbetsmarknaden är så alarmerande i år, att det hade funnits skäl att inte göra den här neddragningen.

I svaret anges att AMS skall få i uppdrag att planera för ca 5 miljoner sysselsättningsdagar under hösten. Om det med detta menas att länsarbetsnämnden därmed får en längre planeringsperiod än tidigare, är jag nöjd med den delen av svaret, men jag skulle vilja ha den något förtydligad.

Anf. 11 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Regeringen är liksom frågeställaren väl medveten om det allvarliga läget på arbetsmarknaden, och för att undvika en alltför snabb nedtrappning av antalet beredskapsarbeten under våren och försommaren beslöt regeringen den 10 mars 1983 att AMS skulle få omfördela vissa medel, 175 milj. kr., till anslaget för beredskapsarbeten.

Det finns även vissa praktiska skäl till att beredskapsarbetena måste minska i antal under sommarmånaderna. Ett exempel är att i kommunerna, och då främst i storstadsområdena, en större andel av beredskapsarbetena är avsedd för ungdomar. Dessa arbeten kräver vanligtvis handledarinsats, och på grund av semestrar, sommarledigheter och sådant kan kommunerna inte ha så många ungdomar i beredskapsarbete. Vidare skall man komma ihåg att när det gäller vikariat under sommaren är det meningen att arbetsgivarna skall anställa vikarier och inte utnyttja beredskapsarbetare för ändamålet.

Jag vill också påminna om de möjligheter till tidigareläggning av kommunala och landstingskommunala tjänster inom vissa områden som regeringen nu föreslagit riksdagen i kompletteringspropositionen. Det förslaget bör kunna leda till ett ökat antal sysselsatta och en neddragning av beredskapsarbetena i motsvarande grad. Jag vill svara Margó Ingvardsson att på det sättet får också länsarbetsnämnderna större möjligheter till planering.

Anf. 12 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! Statsrådet angav att bl. a. semestrar i kommuner och landsting skulle vara ett hinder för anställning av ungdomar. Men när vi har stor arbetslöshet kunde man väl ställa kravet att kommuner och landsting skulle anställa semestervikarier bland den vuxna arbetslösa befolkningen, så att det fanns tillräckligt med handledare för att ta hand om ungdomarna. Meningen var också att man inte skulle utnyttja beredskapsarbeten i stället för vikariat under sommaren. Men vi vet ju att kommuner och landsting har så dålig ekonomi att man där inte anställer vikarier inom exempelvis sjukvården på samma sätt som man gjort tidigare under åren. I stället stänger

man helt enkelt avdelningar för att på det sättet spara pengar. Det finns alltså inte i år samma tillgång på vikariatsplatser som det har gjort tidigare år.

Jag sade också att antalet lediga platser är mycket mindre i år. Jag kan nämna ett par siffror. Antalet lediga platser är 67 % lägre i år än 1981 och 37 % lägre än förra året. Det borde alltså ha funnits anledning att behålla antalet beredskapsarbeten på en något högre nivå än vad som är fallet. Denna neddragning får också till följd att man fram i september här i Stockholm bara har 2 500 beredskapsarbeten. Man anger från länsarbetsnämndens sida att det står i direktiven att man skall fylla på platserna i gymnasieskolan innan man erbjuder ungdomarna beredskapsarbeten. Men situationen här i Stockholm är ju den att 2 000 ungdomar som sökt till gymnasieskolan inte har fått plats. De kommer att behöva beredskapsarbete, så jag anser att det hade varit bra med ett annat svar på den punkten.

Anf. 13 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Regeringen ger här kommuner och landsting möjligheter både att tidigare lägga kommunala och landstingskommunala tjänster inom vissa områden och att utnyttja beredskapsarbeten. Sedan är det naturligtvis en kommunal angelägenhet hur allt detta planeras och hur det placeras in i den egna kommunen. Jag har emellertid stora förhoppningar om att insatserna från regeringens sida skall betyda att vi klarar att hålla fler människor och inte minst ungdomar i sysselsättning även under sommarmånaderna.

Anf. 14 MARGÓ INGVARDSSON (vpk):

Herr talman! Jag tycker inte att det är alldeles riktigt att skjuta över hela ansvaret på kommunerna och säga att det är deras uppgift att lösa den här frågan, allra helst inte som vi vet att statsmakterna tagit ifrån kommunerna en hel del av deras skattepengar, så att möjligheterna att ordna arbete därmed har försvunnit.

Jag måste tyvärr säga, herr talman, att jag inte är lika förhoppningsfull som statsrådet när det gäller att tro på att situationen för ungdomarna kommer att lösas under sommaren och hösten. Givetvis är det bra att man anslår pengar för fasta arbeten i kommuner och landsting, men med den kännedom jag har om landstingens sätt att arbeta är det knappast troligt att några av dessa arbeten kommer att finnas redan i år, utan det kanske blir aktuellt först nästa år.

Överläggningen var härmed avslutad.

Tisdagen den 26
april 1983

Om förstärkt ställning för datainspektionen

4 § Svar på fråga 1982/83:415 om förstärkt ställning för datainspektionen

Anf. 15 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Med hänvisning till vissa uppgifter om samkörning av dataregister har Gunnar Hökmark frågat mig om jag avser att lägga fram något förslag som antingen stärker datainspektionens ställning eller stärker skyddet av den enskildes integritet inför de möjligheter till kontroll som datatekniken ger.

Låt mig först erinra om att riksdagen så sent som förra året beslutade om ändringar i datalagen för att förbättra integritetsskyddet vid automatisk databehandling. Ändringarna innebär bl. a. att kravet på tillstånd av datainspektionen för att föra personregister har begränsats till register som innehåller ömtåliga uppgifter, t. ex. uppgifter om sjukdomar, brott eller politisk uppfattning. För andra personregister räcker det med en anmälan till datainspektionen. Denna ändring gjordes för att datainspektionen skall få möjlighet att koncentrera sig på sådana personregister som verkligen kan medföra risk för otillbörligt intrång i den personliga integriteten.

När det gäller samkörning av uppgifter i olika personregister krävs i princip tillstånd även enligt den nya ordningen. Detta hänger samman med principen att personuppgifter som har samlats in för ett visst register normalt inte bör få utnyttjas för något annat ändamål.

Efter de senaste ändringarna i datalagen har regeringen i ett antal fall prövat frågor om tillstånd till samkörning. I några av dessa har regeringen ändrat datainspektionens beslut och gett tillstånd till samkörning. Men detta innebär inte att regeringen har eftersatt skyddet för den personliga integriteten.

De nya bestämmelserna i datalagen har inte varit i kraft mer än drygt ett halvår. Inom justitiedepartementet görs f. n. tillsammans med datainspektionen en utvärdering av ändringarna.

Datalagstiftningen utreds f. n. av datalagstiftningskommittén (DALK), som har till uppgift att pröva frågan om en generell personregisterlagstiftning. Kommitténs förslag väntas i slutet av detta år.

Enligt min mening finns det f. n. inte någon anledning att föreslå ändringar i datalagstiftningen. Frågan om eventuella lagändringar får tas upp när utvärderingen av den senaste reformen har gjorts och när DALK har presenterat sitt förslag.

Anf. 16 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Jag skall be att få tacka justitieministern för svaret på min fråga. Tyvärr kan jag inte se att svaret innehåller några löften vare sig om stärkt ställning för datainspektionen eller om ökat skydd för de enskildas integritet.

Vi har i Sverige datainspektionen som myndighet för att värna medborgarnas integritet. Men i ett antal viktiga frågor har regeringen gått emot datainspektionen. Den socialdemokratiska regeringen har en klart annan

attityd till datainspektionens rekommendationer än vad de borgerliga regeringarna hade. I valet mellan myndigheternas intresse av maktutövning och individens integritetsskydd har regeringen i ett antal viktiga fall valt att stå på myndigheternas sida. Det bekräftar att även i denna fråga – liksom i debatten om fristående skolor, fristående sjukvård eller löntagarfonder – har socialdemokratin blivit ett parti för institutioner och organisationer, inte ett parti för de enskilda människorna.

Trots försäkringar om att den enskildes integritet skall skyddas, har den regering justitieministern representerar i strid mot datainspektionen godkänt samkörningar av dataregister med uppgifter som måste klassas som integritetskänsliga. Och då har man eftersatt integriteten, trots vad justitieministern säger i dag. Samkörningar är allvarliga. De fortplantar de fel som finns i register till en lång rad olika system. Samkörningar skapar en bild av den enskilda människan som de olika uppgifterna var för sig inte avsett att åstadkomma.

Samkörningar skapar också en informationshunger hos myndigheterna. Det blir lättare att få tag på information. Uppgifter som tidigare ansetts vara ointressanta blir intressanta.

Herr talman! Ett exempel utgör den kontroll som skattemyndigheten i Stockholm gjort när det gäller kvinnor som lever skilda från sina män. När myndigheter betar sig på ett sådant sätt att medborgarna generellt framstår som skyldiga till något, och när myndigheterna undersöker var medborgarna tillbringar sin dygnsvila, är det inte bara fråga om en enstaka händelse, utan det är ett resultat av myndigheternas medvetenhet om att de under en socialdemokratisk regering har medvind när det gäller att kontrollera.

Herr talman! Povel Ramel har i en dikt fångat det framväxande kontroll-landet. Jag vill läsa in den dikten till protokollet:

”Runt omkring dig finns ett särskilt folk för sig
de som lever på att kontrollera dig
I vartenda hål de gluttar och nickar
med kisande blickar och snipiga nosar
Du har varit deras levebröd, ja liv och död
allt se'n du gick i kolt
En så'n arbetsgivare som du finns ingenstans
så känn dig riktigt stolt
Inför denna registrerande skvadron
är du faktiskt en betydande person
där du lever i de mästrand, ajande
aja bajande fingrarnas land.”

Herr talman! Jag vill påstå att det finns litet för mycket av ”snipig nosighet” i regeringens datapolitik. Jag skulle därför ännu en gång vilja fråga justitieministern: Anser inte justitieministern, åtminstone mot bakgrund av det senaste exemplet i Stockholm, det vara motiverat att överväga att förslag läggs fram som innebär minskade möjligheter för myndigheter att insamla uppgifter om enskilda människor? Är justitieministern beredd att överväga om inte överklaganden av datainspektionens beslut bör behandlas av annan

*Om förstärkt ställ-
ning för datains-
spektionen*

instans än regeringen? Eller är justitieministern beredd att på annat sätt söka stärka människornas integritet?

Anf. 17 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Jag vet inte vilka belägg Gunnar Hökmark har för sitt påstående att det skulle finnas en skillnad mellan den socialdemokratiska regeringens politik – såsom denna har kommit till uttryck i frågor av detta slag som handläggs av regeringen – och de tidigare borgerliga regeringarnas politik. Det har faktiskt rätt ofta förekommit att också de borgerliga regeringarna gjort ändringar beträffande datainspektionens beslut. Det är ganska naturligt. Regeringen handlägger ju sådana här ärenden – framför allt samkörningsärenden – i första hand i egenskap av besvärmyndighet. Självfallet måste regeringen göra en självständig bedömning av de olika ärendena. Jag menar att rättssäkerheten kräver att beslut som har fattats av datainspektionen skall kunna överklagas. Om besluten skall kunna överklagas, skall de naturligtvis också kunna ändras.

För min del kan jag inte finna – det har jag uttalat i andra sammanhang – att det föreligger någon skillnad mellan datainspektionens och regeringens grundsyn när det gäller respekten för den personliga integriteten. Det är naturligt att regeringen någon gång gör en mera övergripande bedömning av andra allmänna intressen än vad datainspektionen gjort, vars huvuduppgift ju är att just se till de personliga integritetsintressena, och även att detta i något fall kan leda till ett annat resultat än det som datainspektionen har kommit fram till.

Anf. 18 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Justitieministern hävdar att det inte föreligger någon större skillnad mellan den socialdemokratiska regeringens och de tidigare borgerliga regeringarnas sätt att hantera datainspektionens rekommendationer. Men jag vill ganska bestämt hävda att det föreligger en sådan skillnad.

Halmstads kommun har fått tillstånd att samköra sjukförsäkringsregistret med registret för daghemsavgifter. Tullen får tillgång till polisens register. Riksförsäkringsverket får samköra med skattemyndigheternas arbetsgivaravgiftsregister. Man har godkänt att differentierade vårdavgifter skall räknas ut med hjälp av ADB. Bara det exemplet visar hur svårt det kan bli för den enskilda människan. Det krångliga och svåra blir då ännu svårare och krångligare för de äldre människor som det gäller. Gentemot den offentliga sektorns datauträknade vårdavgifter har en äldre person litet att sätta emot, vare sig det gäller kontroll eller det gäller rättelser.

Jag tror att det ligger någonting i vad justitieministern sade. Han hävdade att det finns anledning att sätta det allmännas intresse före enskilda människors integritetsintresse i vissa provningar.

Det är möjligt att man som socialdemokratiskt statsråd vill hävda detta. För min del tror jag att vi moderater kan säga att vi i varje läge är beredda att sätta de enskilda människornas integritet före de allmänna intressena i de här frågorna.

Jag tycker det är tråkigt att justitieministern, mot bakgrund av den debatt som förts och de exempel som finns i den allmänna debatten, inte alls upplever att det kan finnas anledning att överväga att stärka datainspektionens ställning eller kanske att ändra på det förhållandet att regeringen är den instans som man överklagar till. Det borde kunna vara naturligt att diskutera om inte någon annan instans borde ta hand om överklaganden beträffande datainspektionen, för att undvika en politisk prövning och i stället ha en legal prövning.

Anf. 19 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Jag har inte sagt att det inte finns anledning att överväga ändringar. Jag har bara sagt att det pågår utredningar och bedömningar som sedan kan ligga till grund för ett regeringens ställningstagande. Vad detta kommer att bli, sedan utredningsarbetet är avslutat, är det för tidigt att yttra sig om.

Gunnar Hökmarks inlägg i övrigt låg mera på det ideologiska planet, och jag vill ta ner det hela till en mer konkret fråga, där det möjligen kan finnas en skillnad i syn och praktiskt handlande mellan socialdemokrater och moderater. Det gäller angelägenheten av att på olika sätt bekämpa den ekonomiska brottsligheten. Här är datatekniken ett medel.

I den mån man med utnyttjande av den tekniken inte anser sig riskera att kränka de personliga integritetsintressena, är det min uppfattning att datatekniken bör utnyttjas i den mycket viktiga kamp som pågår för att komma till rätta med dessa problem, som är problem inte bara för staten och det allmänna utan i allra högsta grad för den enskilde.

Anf. 20 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Det är just kombinationen av högt skattetryck och den politiska ambitionen att styra människors vardag och reglera alltmer, tillsammans med den vällovliga viljan att bekämpa den ekonomiska brottsligheten, som gör att det är viktigt att diskutera hur datatekniken skall användas.

Jag menar att man måste vara ytterligt varsam med datasamkörningar. Vi vet att alla de fel som finns i ett enskilt register fortplantas direkt till alla andra register genom samkörning. Det innebär att man skapar en omvänd bevisbörda för den enskilde.

Om jag får be om ursäkt för att jag kanske var alltför ideologisk tidigare, vill jag här säga: Det är en ideologisk fråga att värna om människors integritet. Det får inte bli så att viljan att bekämpa den ekonomiska brottsligheten leder till att vi får ett kontrollsamhälle. Då har vi ju, milt talat, kastat ut barnet med badvattnet.

Vi skall bekämpa den ekonomiska brottsligheten med bibehållande av dataintegriteten. Då är det viktigt att respektera datainspektionens rekommendationer, och det finner jag att regeringen inte är villig att göra lika mycket som en borgerlig regering. Det är synd.

Tisdagen den 26
april 1983

Om säkerhetsarrangemangen vid Yasser Arafats besök i Sverige

För framtiden, där det utlovas allt fler samkörningar, kan jag bara utlova att vi moderater skall fortsätta att värna människors integritet.

Anf. 21 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Jag vill bara slutligen konstatera att jag inte tror att det finns några delade meningar mellan mig och Gunnar Hökmark beträffande det angelägna i att diskutera dessa frågor om skydd för den personliga integriteten. Det är en oerhört viktig debatt som vi måste föra överallt, här i riksdagen och på andra ställen. Det gäller i hög grad enskilda människors intressen. I det avseendet tror jag att vi kan vara helt överens.

Anf. 22 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Det vill jag tacka för, och det är glädjande.

Jag skulle också vilja att justitieministern blev litet mer oroad över de olika exempel på kontroll som i dag planeras eller utövas av olika myndigheter – inte alltid bara på statlig nivå. Det är någonting som vi har anledning att oroa oss för, och det är någonting som borde motivera att vi överväger att inom en lång rad olika områden stärka människors integritet.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på frågorna 1982/83:418 (delvis) och 421 om säkerhetsarrangemangen vid Yasser Arafats besök i Sverige

Anf. 23 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Rune Ångström har frågat mig vilka regler som gäller för bärande och brukande av vapen då utländska gäster ges tillåtelse att ha egna beväpnade vakter.

Bertil Lidgard har frågat mig dels om det är riktigt att Yasser Arafat medfört egen beväpnad säkerhetsvakt vid sitt besök i Sverige, dels vem som har beslutat om medgivande för denna säkerhetsvakt att vara beväpnad, och dels vilken konsekvens jag bedömer att detta beslut kommer att få för den svenska säkerhetstjänsten vid t. ex. framtida statsbesök, om vederbörande besökande kommer att kräva att få medföra egen säkerhetsvakt som är beväpnad.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang. Rune Ångströms övriga frågor kommer jag att svara på i nästa svar.

Svensk polis skall svara för det personskydd som behövs i samband med utländska besök. Sedan många år tillbaka gäller enligt internationell praxis att vissa offentliga personer – statschefer, politiker, företagsledare m. fl. – under vissa förutsättningar skall ges möjlighet att medföra egen beväpnad säkerhetsvakt. Motsvarande krav ställs för vissa svenska offentliga personer vid besök i utlandet.

I detta fall hade polismyndigheten i Stockholm med stöd av vapenlagen utfärdat tidsbegränsade tillstånd att medföra vapen. Vid ankomsten instrue-

rades säkerhetsvakterna av polisen om vilka villkor som gäller för att få bära vapen här i landet.

Den omständigheten att vissa offentliga personer från främmande stater tillåts vara åtföljda av säkerhetsvakter begränsar naturligtvis inte den svenska polisens ansvar för personskyddet. Det bör också tillfogas att de utländska vakterna inte på svenskt territorium har rätt att göra bruk av vapen annat än i sådana extrema undantagsfall att det kan anses medgivet enligt allmänna svenska regler, närmast då nödvärnsbestämmelserna i brottsbalken.

Anf. 24 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill först konstatera att Yasser Arafats besök var i högsta grad kontroversiellt, stora delar av svenska folket var rädda för att det kunde ge upphov till våldsdåd på svenskt territorium. Denna rädsla fick ytterligare näring när en framstående ledare för PLO mördades i Madrid, i samband ESK-konferensen, bara någon vecka innan Arafat skulle besöka Sverige. Inbjudare var det socialdemokratiska partiet. Arafat har inte ställning som statschef, regeringschef eller liknande officiell status. Hans status vid besöket var, kort uttryckt, att han var en privatperson som var inbjuden av ett politiskt parti. Justitieministern säger i sitt svar att Yasser Arafat hade fått tillstånd att bära vapen vid besöket och att tillståndet också gällde hans egna livvakter.

Att fritt bära vapen är inte tillåtet enligt svensk lag. Men det finns undantag, och jag vill fråga justitieministern vilka underhandlingar som hade förts med Yasser Arafat och dem som följde med honom innan man beviljade detta tillstånd och innan de anlände till Sverige.

Jag vill också ställa frågan: När fanns det tid till överläggningar med Yasser Arafat och hans följeslagare sedan de anlant till Sverige? Förhållandena i samband med besöket öppnar hissnande perspektiv. Vad hade kunnat hända om Arafat blivit utsatt för ett attentat eller om bara någon person i omgivningen, t. ex. inne på Grand Hôtel, uppträtt oförsiktigt, så att Arafats bodyguards uppfattat det som ett hot mot Arafats liv? Där var packat med folk.

Den svenska polisen hade haft noggranna genomgångar av hur man skulle handla i olika krissituationer, dels hur man skulle skydda gästens liv, dels hur man skulle skydda helt oskyddade och oskyldiga människor i omgivningen. Av svaret framgår att någon liknande genomgång inte var gjord med Arafats livvakter. De har som sin uppgift att skydda Arafats liv, och något hänsynstagande till omgivningen finns inte i deras instruktioner. Det uppstod också, trots alla planer och föreskrifter, s. k. oföretsedda turer under besöket som låg utanför polisens kontroll.

Herr talman! Jag tycker att man skall slå fast vissa principer.

Svensk lag gäller i Sverige.

Svensk polis skall sköta skyddet av utländska besökare. Om avsteg måste ske, skall förhandlingar garantera att detta sker på den svenska polisens villkor.

Nr 129

Tisdagen den 26
april 1983

Om säkerhetsarrangemangen vid Yasser Arafats besök i Sverige

*Om säkerhetsarrangemangen vid
Yasser Arafats
besök i Sverige*

Slutligen: Skyddet gäller inte bara en hög utländsk gäst. Svenska medborgare får inte utsättas för de risker som uppstår om beväpnade utländska besökare, i detta fall i stort antal, skall fullgöra väpnade uppdrag i svenska folksamlingar.

Anf. 25 BERTIL LIDGARD (m):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

Anledningen till att jag intresserat mig för frågan om utländska livvakters beväpning är att jag på goda grunder har levt i föreställningen att myndigheterna i vårt land har inställningen att det är vi själva som svarar för gästande utlänningars säkerhet och följaktligen avböjer att gästerna håller sig med beväpnad livvakt.

Det är inte så särskilt länge sedan jag hade tillfälle att få en kvalificerad redogörelse för de synpunkter som man kan anlägga på det här problemet, som just då var aktuellt därför att en gästande statschef hade begärt att få medföra egen livvakt. Det har sagts mig att den begäran hade avböjts.

Oavsett storleken och styrkan på en sådan livvakt kan naturligtvis inte svenska myndigheter med anledning av den främmande livvakten begränsa sina insatser. Det säger sig f. ö. självt, att om det uppkommer ett faroläge för gästen, uppstår det också en konkurrens mellan de olika säkerhetsstyrkorna, som knappast kan antas vara ledningsmässigt samordnade.

Det kan vidare sägas att en utländsk livvakt knappast är så insatt i våra förhållanden att den kan göra en adekvat bedömning av behövliga insatser. Jag tycker kanske att svaret på den punkten – vad man instruerar främmande livvakter om – är något blåögt, inte minst hänvisningen till nödvärnsreglerna i brottsbalken, som är avgörande för om vapen får användas eller inte.

Det är ingen sprutlackering, som görs på några minuter, att lära folk vad nödvärnsreglerna i brottsbalken innehåller, och det är naturligtvis inte heller särskilt lätt att göra det genom en tolk till en livvakt som i snabb takt passerar genom någon tull. Man kan f. ö. fråga sig om de hade pass, men jag skall inte vidare ta upp det problemet.

Det uppkommer givetvis särskilda problem om den medföljande livvakten har polisiär eller militär utbildning, om den kommer från ett land där man kanske har andra vanor och andra seder när det gäller att skjuta, där man inte riktigt är i nivå med vårt tänkande i sammanhanget och där man kanske lätt kan missförstå läget. Jag tycker att det är en beklaglig situation som har uppkommit, och jag skulle gärna se att vi tog oss ur den internationella sedvana som sägs råda.

Anf. 26 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Jag håller med Bertil Lidgard om att det är en beklaglig situation som råder i samband med det här slaget av besök. Men det är omständigheter varöver vi inte råder.

Det förfarande som här har tillämpats grundar sig, som jag redogjorde för, på en internationell kutym, som är ömsesidig: Vi ställer från vår sida samma krav som i det här fallet ställdes från Yasser Arafats sida när vissa officiella

personer från Sverige besöker andra länder. Man kan naturligtvis diskutera denna kutym, men vi är i det här sammanhanget ganska små, och jag tror att vi även här får anpassa oss efter förhållanden som vi har mycket små möjligheter att påverka.

Så direkt till Runc Ångströms fråga, vilka underhandlingar som hade förts! De som ingick i Yasser Arafats följe kom i olika omgångar. Det kom en grupp som fick noggranna instruktioner om vad vi krävde – det var ingående diskussioner och förhandlingar med dem. Sedan hade man också mycket ingående diskussioner och instruktioner när hela säkerhetsvakten var samlad.

Jag vill understryka att alla de skyddsåtgärder som vidtogs under hela detta besök vidtogs under befäl av svensk polis. Svensk polis bestämde i varje särskild detalj hur man skulle uppträda i olika situationer. Det var noggrant planerat och genomgången så långt som det enligt min bedömning är möjligt.

Anf. 27 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret på mina frågor. Det gäller även frågesvaret – jag glömde visst det i mitt första anförande.

Justitieministern beklagar situationen som sådan. Jag vill instämma i Bertil Lidgards önskan att vi så långt det är möjligt skall göra oss fria från denna internationella praxis. Vi bör låta svensk polis sköta skyddet i dess helhet av de besökande vi får till Sverige. Jag tycker inte att jämförelsen med svenska officiella personers besök i andra länder på något sätt är riktig. Jag kan faktiskt säga att inget sådant besök kan jämföras med detta.

Justitieministern sade att svensk polis hade kontroll över besöket. Det motsägs av en rad intervjuer med polismän i massmedia. En polisman sade: Yasser Arafats bodyguards bildade en så tät mur att det enda jag såg av honom var översta delen av hans huvudbonad. – Jag tror att det på ett ganska riktigt sätt speglar svårigheterna för svensk polis att hålla kontroll över Arafats besök.

Anf. 28 BERTIL LIDGARD (m):

Herr talman! Jag betvivlar inte att ansvariga myndigheter i det här sammanhanget har gjort allt man skall göra för att det inte skall ske någon olyckshändelse.

Jag har ytterligare två frågor, som kanske är lätta att besvara.

Det lär finnas åtminstone ett land här i Norden som inte ansluter sig till denna internationella praxis utan avböjer besök av beväpnade livvakter, och det är Finland. Om detta är riktigt frågar jag varför vi inte kan göra som finnarna i det här sammanhanget – om vi nu inte själva vågar gå i spetsen.

Den andra frågan jag har gäller vapenlagen, där jag måste erkänna att min okunnighet är stor. Ger vapenlagen verkligen utrymme för medgivande att ha vapen för skydd i sådana här sammanhang? Är det inte en lag som i

Tisdagen den 26
april 1983

Om säkerhetsarrangemangen vid Yasser Arafats besök i Sverige

huvudsak, eller kanske uteslutande, är inriktad på innehav av jaktvapen och vapen som hänger på väggen och är snygga o. d.?

Anf. 29 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Jag kan inte gå in på detaljer för att bemöta Rune Ångströms påstående när han citerar en polisman eller detaljerna då det gäller hur bevakningen och skyddet skedde. Det tror jag inte är lämpligt att jag gör. Men den beskrivning som här har lämnats kan inte härröra från någon polis som ingick i den säkerhetsvakt som omgav Yasser Arafat. Så mycket kan jag säga.

När det sedan gäller Bertil Lidgards två frågor tror jag att det är riktigt att det i Finland förhåller sig som han angav, men jag har inte frågat finländarna varför.

När det gäller vapenlagen är svaret på frågan ja. Vapenlagen ger den här möjligheten, enligt de tolkningar som jag har fått refererade för mig. Jag måste erkänna att jag inte har gått in i detalj och granskat motiv och annat i vapenlagen. Jag har accepterat de allmänna tolkningar som har gjorts.

Avslutningsvis vill jag, herr talman, konstatera att Yasser Arafats besök – och att en privatperson besöker Sverige under sådana här förhållanden – inte är någonting unikt. Privatpersoner som Jimmy Carter, den förre amerikanske presidenten, och Henry Kissinger har inbjudits till Sverige på enskilt initiativ, och då har bevakningen utförts på samma sätt som i det här fallet.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 30 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag måste fortfarande protestera mot vissa jämförelser som gjorts. Jag tror inte att Jimmy Carters besök och säkerhetsarrangemangen kring detta är någonting som är jämförbart med det som inträffade i samband med Yasser Arafats besök. Jag förstår att Yasser Arafats besök var mycket svårare att arrangera än besöket av den förre amerikanske presidenten, men det är ingen jämförelse att göra i det här fallet.

Jag tror också att besöket flera gånger gick utanför den svenska polisens kontroll. Bl. a. har ett ansvarigt polisbefäl vid ett tillfälle sagt att så skedde.

Jag vill också klart säga att jag inte tror att besöket hann föregås av de noggranna överläggningar beträffande rätten att bära vapen och brukandet av vapen som egentligen hör ihop med lagens intentioner.

Anf. 31 BERTIL LIDGARD (m):

Herr talman! Det tycks ju vara på det sättet att vi alla tre som har diskuterat den här saken är rätt överens om att situationen inte är alldeles tillfredsställande, att den är litet obehaglig.

Jag skulle vilja rikta en vädjan till justitieministern om att man – nu när vi

har det lite lugnare och inte på ett tag kommer att ha sådana här besök – tar upp och tittar på problemet och bestämmer sig för vilken policy man skall ha. Nu när det trots allt tycks vara litet flexibelt, så att somliga inte får medföra beväpnad bevakning och andra får, kan det ju lätt uppkomma missförstånd bland våra besökare. De kan få intrycket att somliga inger mera förtroende än andra.

Jag hemställer till justitieministern: Tag upp saken och låt oss vrida och vända på den!

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på frågorna 1982/83:418, 419 och 422 om kostnaderna för polisbevakning m. m. vid utländska besök

Anf. 32 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Rune Ångström har frågat mig dels hur mycket säkerhetsarrangemangen vid Yasser Arafats besök i Sverige kostar, dels vilka regler som gäller för kostnadsfördelning vid utländska privatpersoners besök hos enskilda organisationer i Sverige.

Tore Nilsson har frågat finansministern när han avser att vidta åtgärder i syfte att förhindra att skattebetalarna drabbas också av den börda som kostnaderna för polisbevakning och andra säkerhetsåtgärder vid besök i Sverige av personer från andra stater utgör i en ekonomiskt trängd situation för vårt land.

Allan Åkerlind har frågat statsministern vilka ungefärliga kostnader som åsamkats Sveriges skattebetalare på grund av Yasser Arafats besök i Sverige.

Frågorna till statsministern och finansministern har överlämnats till mig för besvarande. Jag besvarar samtliga frågor i ett sammanhang.

Om svenska myndigheter har bedömt att en utländsk besökare är utsatt för så allvarligt hot att polisskydd behövs under vistelsen i Sverige svarar också staten för kostnaderna. Det finns f. n. inget författningsstöd för att ålägga en sådan person att betala kostnaderna för polisskyddet. Inte heller kan en enskild organisation som bjudit hit personen i fråga åläggas ett sådant kostnadsansvar.

Denna ordning är allmänt vedertagen internationell kutym, och regeringen avser inte att införa regler som avviker härifrån.

Någon exakt sammanställning av kostnaderna kan inte göras i varje enskilt fall, då detta skulle vara mycket tidskrävande. Enligt vad jag har inhämtat från Stockholms polisdistrikt har kostnaderna för den personal som kommenderades in med anledning av Yasser Arafats besök uppgått till ca 400 000 kr. Därtill kommer, vissa kostnader för bl. a. säkerhetspolisens livvakter.

Tisdagen den 26
april 1983

*Om kostnaderna
för polisbevakning
m. m. vid utländska
besök*

Anf. 33 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret på min sista fråga i det här sammanhanget. Vi har redan diskuterat principerna och de olika aspekterna. Som vi nu har hört från justitieminister Rainer följer också en nota över kostnaderna för det svenska samhället. Jag har framfört invändningar i mitt tidigare inlägg mot att utländska medborgare tillåts införa och bära vapen samt utföra väpnat uppdrag i Sverige. Som jag sade tidigare anser jag det vara en uppgift för den svenska polisen, men jag tycker att vi skall svara för kostnaderna. Där är jag helt ense med justitieministern.

Kostnaderna i samband med Yasser Arafats besök anser jag dock ha blivit orimligt stora. Men min åsikt där – jag upprepar den än en gång – är att vi skall betala notan. När det gäller själva kostnadsfrågan vill jag tillägga följande: Den arrangör som står för inbjudan bör ha kostnaderna för det svenska samhället med i bilden och planera därefter. Detta är naturligt i alla sammanhang, och då det gäller ett politiskt parti är det väl närmast ett krav som man kan ställa.

Kostnaderna kan nedbringas genom att man gör noggranna förberedelser tillsammans med polisen och andra berörda myndigheter. Planeringen och samrådet bör ske med avseende på tidpunkten för besöket, tid och plats för ankomsten, lämplig förläggning, nödvändiga förflyttningar i samband med besöket samt säkerhetsarrangemangen i samband med att besöket avslutas.

Man kan ifrågasätta om den lämpligaste mötesplatsen är en storstad som Stockholm med de kontrollsvårigheter som detta innebär. Visserligen finns massmedia i huvudstaden, och besöket där väcker den största uppmärksamheten till gagn för både gäst och värd. Men som sagt: besöket har också en kostnadssida.

I samband med besöket har polisen i varje fall i massmedia klagat över utebliven och dålig information, så den samordning som jag anser nödvändig har tydligen inte ägt rum. Här i riksdagen sitter vi och väger varje utgift på guldvåg, för vi vet att vi måste spara. Många gånger får vi säga nej till angelägna ändamål, då vi anser att kostnadsplaneringen skall vara konsekvent genomförd i all verksamhet i samhället. Detta gäller också besök av enskilda utländska medborgare.

Jag kan tillägga att en kostnadsutredning visar på att den totala kostnaden för så att säga de extra arrangemangen i samband med besöket utom ordinarie arbetstid skall uppgå till ca 1,5 milj. kr. Jag kan inte garantera att kostnaderna är rätt återgivna, men de stämmer väl överens med de uppgifter som justitieministern på en del punkter har lämnat.

Anf. 34 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Tack för svaret!

Min fråga var ju ställd till finansministern och löd: "När avser statsrådet vidtaga åtgärd i syfte att förhindra att skattebetalarna drabbas av också denna börda i en ekonomiskt trängd situation för vårt land?" Bakom frågan låg en rad telefonsamtal från människor – som jag uppfattade från olika

politiska läger – som var mycket upprörda. När det är så knappt att vi måste pruta på en mängd saker, t. ex. i glesbygden, så skall man höra om att det här besöket sker i Sveriges huvudstad, då man lika gärna kunde ha låtit partiets representanter resa till ett annat land där det hade varit mindre farligt för gästen.

I motsats till Rune Ångström anser jag inte att man skall kunna arrangera ett sådant här besök och låta skattebetalarna stå för kostnaderna. Jag är alltså inte nöjd med svaret. Farliga äventyr av det här slaget skall inte belasta allmänheten. Därtill tycker jag att polisen behövs för annat. Vi kan ju inte längre säga att den enskilde medborgaren garanteras skydd. Det måste vara farligt om en sådan här händelse skulle upprepas.

Dessutom har jag i utländsk press fått uppgifter om att i besökarens livvakt ingick mycket farliga terrorister. Jag känner inte en person som kallas Schakalen, men det var sagt att en sådan person skulle finnas med, och det måste ju vara oerhört farligt. Det skulle kanske behövas ännu mer bevakning för att det skulle kunna vara en riktig säkerhet.

Jag hoppas alltså att man från regeringens sida ser över den här saken, också med tanke på kostnaderna. Detta är någonting som upprör oss – och jag tror att jag vågar säga att det inte bara gäller dem som tillhör oppositionen i dag utan också dem som röstar med regeringspartiet.

Anf. 35 ALLAN ÅKERLIND (m):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för det svar som han gett på min fråga till statsministern.

Justitieministern anger kostnaderna till ca 400 000 kr. plus kostnader för säkerhetspolisens livvakter i samband med Arafat-besöket. De kostnader som justitieministern redovisar är mindre än en tredjedel av de kostnader som en kvällstidning räknat fram och publicerat. Är de kostnader som justitieministern redovisar de sammantagna kostnaderna, eller är det bara kostnader för de utkommenderade polisernas aktiva tjänstetid? Man kan fråga vad en polis i aktiv tjänst kostar i verkligheten. Det tillkommer ju betydande kringkostnader.

Såsom svaret är formulerat – det står: "kostnaderna för den personal som kommenderades in med anledning av Yasser Arafats besök" – torde kringkostnaderna inte ingå i beräkningen, såvitt jag kan förstå. I det här fallet krävdes troligen särskilt stora kostnader i form av planering och ledningsarbete. Därtill kommer utbildning, övertid, kompensationsledighet, semester etc. Är dessa kostnader inräknade i justitieministerns siffror?

Sedan kan man väl inte bortse från att en så stark polisinsats som det här var fråga om drar resurser från andra områden, vilket kanske indirekt drabbar enskilda människor. Men det är ju inte ekonomiskt mätbart.

Ingen kan vägra socialdemokraternas partiledning att umgås med vem man vill, och jag skall inte gå in på frågan vilket värde Arafat-besöket eventuellt kunde ha. Men det är många i vårt land som är intresserade av att få veta hur mycket Arafat-besöket verkligen kostar skattebetalarna – kostnader som den socialdemokratiska partiledningen är ansvarig för.

Tisdagen den 26
april 1983

*Om kostnaderna
för polisbevakning
m. m. vid utländska
besök*

Anf. 36 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Jag tycker för min del att det skulle vara högst otillfredsställande om förutsättningarna för ett enskilt initiativ att inbjuda en utländsk gäst hit till Sverige skulle påverkas av inbjudarens möjligheter att betala poliskostnaderna. Det gläder mig att Rune Ångström uppenbarligen delar den principiella grundsynen.

Ett annat synsätt – som såvitt jag förstår företräds av de två andra frågeställarna – innebär att man skulle gå in på prövningar av angelägenheten och intresset av olika besök med utgångspunkt från en kostnadsbedömning som skall göras i förväg, ställd i relation till det värde som besöket kan ha för Sverige, inom och utom vårt land i olika sammanhang. Detta är en helt orimlig och omöjlig ståndpunkt – det vill jag alldeles bestämt slå fast.

När det sedan gäller storleken av kostnaderna kan man naturligtvis göra olika beräkningar. Men vad jag redovisat är en beräkning som jag anser att jag kan stå för. Man kan räkna in andra kostnader – vad det över huvud taget innebär i arbetstid för dem som arbetade med skyddet och med bevakningen – men vi brukar inte göra så, och det är väldigt svårt att göra sådana beräkningar. Och när det gäller kostnaderna för säkerhetstjänstens arbete är jag förhindrad att över huvud taget beröra dem.

Anf. 37 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag anser att vårt internationella umgänge och möjligheterna att bibehålla det på en bra nivå kräver att vi tar ansvaret för olika internationella besök i Sverige. Vi måste garantera den besökandes säkerhet.

Beträffande kostnaderna har jag låtit riksdagens upplysningstjänst göra en kortfattad utredning. Den visar att polisen hade ca 4 000 övertidstimmar, och omkring 3 000 av dem kommer att tas ut i pengar och ungefär 1 000 i kompensationsledighet. Det är kostnader som ligger så att säga utanför den ordinarie arbetstiden. Kostnader för bilar, helikoptrar m. m. anses av samma skäl inte heller vara externa utgifter utan går in i den allmänna budgeten. Men det är självklart att skulle man räkna in den ordinarie arbetstiden och mobiliseringen av arbetskraften under den tiden skulle man komma till väldigt höga kostnader. Den tid och de kostnader som ligger utanför vad som gäller arbetstiden har av vissa utredare beräknats till ett värde av ca 1,5 miljoner, och då tillkommer således ytterligare kostnader. Jag kompletterar alltså justitieministerns svar till mina medfrågare just i den här delen.

Anf. 38 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Jag vill understryka en passus i min fråga: "på privat initiativ". Ja, om det är så att regeringen inbjuder statsmän eller andra personer, som det är nödvändigt att träffa, menar jag att vi kan gå in för att betala.

Vidare: Personen Arafat är väl någonting alldeles ojämförligt. Det finns väl knappast någon person som är så omstridd. Och i ett läge, där vi som demokrati stöder Israel som demokrati var det självklart att arrangemangen

för hans säkerhet måste kosta oerhört mycket. Hade företrädare för det socialdemokratiska partiet behov av att tala med honom, skulle man ha kunnat välja en annan plats än storstaden Stockholm. Sådant här borde alltså övervägas i förväg.

Jag kan inte låta bli att tänka på att man i Sverige den första maj i fjol tydligen ansåg att det inte var möjligt att skydda det LO-folk från Israel som hade inbjudits. Det kan alltså göras jämförelser som visar att man här inte handlar på samma sätt när det gäller olika personer.

Anf. 39 ALLAN ÅKERLIND (m):

Herr talman! Såvitt jag förstår av justitieministerns senaste yttrande är min slutsats riktig, nämligen att de angivna summorna endast avser de direkta kostnaderna för den utkommenderade personalen och inga kringkostnader, vilka naturligtvis uppgår till betydande belopp.

Anf. 40 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Ja, det är en riktig tolkning. De övriga kostnaderna är, som jag sade, mycket svåra att beräkna.

Jag vill också slå fast att när Carter var här, och när Kissinger var här på enskilt initiativ, ställdes inte någon fråga av Tore Nilsson i det sammanhanget med utgångspunkt i att kostnaderna då borde betalas av den enskilde initiativtagaren.

Anf. 41 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Justitieministern torde väl innerst inne dela min uppfattning, att allt som gäller PLO och allt som gäller terrorismen och förhållandena ute i världen säger oss att det är en avsevärd skillnad att ta emot en amerikansk f. d. president. Dessutom finns det ingenting som tyder på att det kostade så mycket den gången. Inga skattebetalare reagerade.

Anf. 42 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Vad vi diskuterar nu är alltså själva principfrågan, där jag har en helt annan uppfattning än Tore Nilsson.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1982/83:310 om ledamotskapet i kommersiella växtförädlingsföretag

Anf. 43 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Sven Munke har frågat mig om jag anser det lämpligt att rektorn för Sveriges lantbruksuniversitet ingår som styrelseledamot i ett kommersiellt växtförädlingsföretag. Det företag Sven Munke åsyftar är Svalöf AB, som bildades 1980 efter beslut av riksdagen. Företaget ägs till hälften var av staten och Svenska lantmännens riksförbund. Bolagets styrelse

Tisdagen den 26.
april 1983

*Om ledamotskapet
i kommersiella
växtförädlingsfö-
retag*

består av åtta ledamöter. Av dessa utser staten hälften.

Att statliga tjänstemän har uppdrag i bolag där staten är hel- eller delägare är inte ovanligt. Från integritetssynpunkt kan det rent allmänt vara problem med att forskare eller andra statliga tjänstemän är engagerade i bolag. Detta har redan uppmärksammats i regeringskansliet, och frågan har bearbetats av en arbetsgrupp med företrädare för statsrådsberedningen samt justitie-, utbildnings-, industri- och civildepartementen. Denna grupp kommer inom kort att avsluta sitt arbete.

Anf. 44 SVEN MUNKE (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Det har visserligen gått snart två månader sedan frågan ställdes, men eftersom frågan berör ett känsligt ämnesområde har jag full förståelse för att svaret har dröjt.

Detta ärende handlar ju om anställningsförordningen, om den nu gäller för en universitetsrektor – det är jag inte helt säker på. Det gäller ju förtroendeskadliga bisysslor, som enligt mångas uppfattning just statliga tjänstemän, speciellt sådana som har chefsbefattning, skall vara mycket försiktiga att engagera sig i. Det finns statliga förvaltningar där man har en särskild förordning i det här hänseendet.

I sakfrågan bör man framhålla att en styrelseledamot enligt aktiebolagslagen skall främja företagets syften. Styrelsen är ett redskap för bolaget och skall följaktligen också verka i den egenskapen.

Nu hävdas det ofta – jag vet att det kanske görs i det här fallet också, även om statsrådet inte har dragit fram det denna gång – att vissa styrelseledamöter företräder enbart partsintressen. Men det fritager inte vederbörande från att på alla sätt främja bolagets intressen. Svalöf AB är ett kommersiellt växtförädlingsföretag, som har att konkurrera med liknande företag på den öppna marknaden. Att en befattningshavare i chefsställning i ett statligt verk då sätter sig i styrelsen för detta företag uppfattas av många som stötande.

Jag är tacksam för slutklämnen i statsrådets svar, där statsrådet meddelar att man i regeringskansliet har uppmärksammat denna fråga och att den snart kan få sin lösning. I svaret sägs emellertid också: "Från integritetssynpunkt kan det rent allmänt vara problem med att forskare eller andra statliga tjänstemän är engagerade i bolag." Det är nog så riktigt, men här är det någonting alldeles visst, för det gäller samma ämnesområde. En rektor för ett lantbruksuniversitet skall kunna bistå samtliga växtförädlingsföretag. Man kan ställa frågan om han i detta fall är neutral.

Överläggningen var härmed avslutad.

Tisdagen den 26
april 1983

*Om trafikrätten
på skogsbilvägar*

Anf. 45 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Paul Lestander har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder som tillförsäkrar allmänheten trafikrätt på skogsbilvägar efter i huvudsak allemansrättsliga principer.

Skogsbilvägarna är enskilda vägar. Oavsett vilken typ av enskild väg det är fråga om gäller i princip samma regel för hur allmänheten får trafikera dem, nämligen den att ägaren till vägen får avgöra om trafik skall få ske med motordrivna fordon. Ett viktigt undantag är dock vissa skogsbilvägar till vilka statligt byggnadsbidrag har lämnats efter den 1 januari 1980. I fråga om skogsbilväg som är lämpad för allmän trafik måste sålunda den som tar emot byggnadsbidrag förbinda sig att inte utan länsstyrelsens tillstånd stänga av vägen för sådan trafik. Härigenom ges allmänheten möjlighet att trafikera vägen i större utsträckning än vad som gäller för andra enskilda vägar. Ett annat undantag är om statligt underhållsbidrag har lämnats. Då är vägen i regel alltid öppen för allmänheten.

Det är mot bakgrund härav f. n. inte aktuellt att genomföra några särskilda åtgärder av det slag Paul Lestander efterlyser.

Anf. 46 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag får tacka jordbruksminister Svante Lundkvist för svaret.

Samhällsstödet till skogsvägbyggnad är omfattande. Motivet för detta stöd har varit att underlätta virkestransport och arbetsresor i samband med avverkning och skogsvård. Men tillkomsten av dessa vägar har också gett allmänheten möjligheter att använda vägarna vid bärplockning och vid in- och utresor för friluftsliv och rekreation.

Skogsvägarna används också i viss utsträckning som trafikleder mellan byar och ensamgårdar. Det är närmast en självklarhet att vägunderhållaren-väghållaren har rätt att stänga vägarna under tjällossningsperiod och vid regnperioder som uppluckrat vägbanan så mycket att den allvarligt kan skadas om trafiken får fortsätta. Men det finns vägar som förblir stängda även under perioder då skaderisken är försumbar.

Enligt vpk:s mening bör vägarna hållas öppna, så att de kan användas efter i stort samma principer som gäller för allemansrätten.

Om vägföretaget får bidrag till underhåll, gäller bestämmelserna för enskilda vägar – det är helt riktigt. Då är trafikmöjligheterna rätt goda. Om underhållsbidrag inte utgår, betraktas vägen som enskild egendom. Vägen kan då stängas även om den nästan helt finansierats med allmänna medel. Det förhållandet att folkets insatser inte skall garantera folkets användande måste få ett slut.

Det är, herr talman, inte tillfredsställande att Svante Lundkvist säger att några åtgärder f. n. inte är aktuella. Det undantag som åberopas i svaret gäller dem som har fått byggnadsbidrag efter 1980. Det har byggts skogsvägar även före denna tidpunkt.

*Om handläggning-
en av ärenden
om etableringsstöd*

Det är en viktig fråga att bärplockare och människor som vill ge sig ut i skogen för rekreation får möjlighet att använda dessa vägar. Jordbruksministerns svar utesluter inte senare åtgärder. Och om han menar att regeringen är beredd att starta sådana även om det inte sker nu, kan det i och för sig vara en positiv deklaration. Jag vet inte hur detta skall uppfattas. Ett förtydligande vore önskvärt.

Anf. 47 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Redan fr. o. m. 1965 tillämpades liknande villkor som man nu har efter 1980 när det gäller vägar som hade fått särskilt höga bidrag. De undantag som man kan göra i den mån man inte ger tillstånd för trafik avser om vägen är av den karaktären att den helt enkelt inte är lämpad för trafik med fordon. Det kan ju vara så att vägens beskaffenhet beträffande kurvor och annat gör att den inte är lämpad för denna typ av trafik. Det är också så att den enskilde väghållaren i händelse av att det inträffar någon olycka på vägen kan bli skadeståndsskyldig. Det är därför som jag bedömer det så att de nuvarande förhållandena skapar en rätt god möjlighet för oss att utnyttja denna typ av vägar.

Jag kan också tillägga att skogsvårdsstyrelsen i sin rådgivning rekommenderar skogsägarna att i normalfallet hålla sina vägar öppna för allmänheten. Skulle det bli på det sättet att vi får en utveckling där man mera allmänt inte följer denna rekommendation, kan det bli angeläget med någon diskussion om vad detta kan betyda rent allmänt.

Anf. 48 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Skogsvårdsstyrelsens rekommendationer i all ära, men att hänvisa till dem är inte detsamma som att man utlovar en regeringens åtgärd. Jag beklagar att jordbruksministern inte i sitt andra inlägg gick in på om regeringen avser att ta initiativ. Jag tolkar detta svar på det sättet att man inte har för avsikt att göra det.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1982/83:425 om handläggningen av ärenden om etableringsstöd

Anf. 49 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Sven Munke har frågat mig om jag är beredd att medverka till att en snabbare handläggning av etableringsstödet kommer till stånd.

Inom ramen för jordbruksprisregleringen infördes den 1 juli 1982 ett särskilt stöd i syfte att underlätta etableringen för lantbrukare utan ett stort eget kapital. Stödet är avsett att reducera räntekostnaderna i de aktuella företagen till en nivå som ett lantbruk kan bära vid en rimlig egen kapitalinsats.

Etableringsstöd kan den få som börjat ägna sig åt jordbruk efter den 30

juni 1982 och därvid förvärvat eller arrenderat ett jordbruksföretag. Enligt övergångsbestämmelser tillämpas bestämmelserna om etableringsstöd även på den som startat jordbruk under tiden den 1 januari 1981–den 30 juni 1982, om ansökan kom in senast den 30 september 1982.

Lantbruksnämnderna, som handlägger ärendena om etableringsstöd, har således sedan hösten 1982 haft att bereda ansökningar som avser en tid av ca två år. Detta innebär alltså många ansökningar koncentrerade på en kort period.

Enligt vad jag har inhämtat torde samtliga som nu har ansökt om etableringsstöd komma att få besked senast omkring den 1 juli 1983. Någon särskild åtgärd från min sida anser jag därför inte behövlig. Jag vill också framhålla att dröjsmålet i sig inte innebär att jordbrukare går miste om stöd för den tiden. Stöd utgår nämligen räknat från den tidpunkt då etableringen skedde.

Anf. 50 SVEN MUNKE (m):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret.

Det finns ett gammalt ordspråk som säger att medan gräset gror, så dör kon. Risken för att denna sentens skall bli en realitet för en del bönder med nystartade jordbruk är uppenbar, när de ser att det tar i det närmaste ett år innan de kan komma i åtnjutande av den räntesubvention för vilken medel är anslagna i jordbruksförhandlingarna. Förseningen kan också ses som ett typiskt exempel på byråkratins förlämande inverkan på en, efter vad jag kan bedöma, ganska enkel handläggning.

Jag har i min fråga nämnt att det i mitt hemlän, Malmöhus län, rör sig om 100 ansökningar. De har inlämnats av unga lantbrukare som har satsat allt och kanske litet till. De är i ett skriande behov av stödet och borde åtminstone få ett besked om huruvida de kan ifrågakomma för det. Det har rått en lika skriande tystnad i det fallet.

Jag har så sent som i januari månad kontaktat lantbruksnämnden för några av de sökandes räkning och fått beskedet att man saknar instruktioner om hur ansökningarna skall handläggas. Efter vad jag kan förstå har handläggningen nu kommit i gång, men när ärenden drar ut så långt på tiden tycker man att vederbörande institutioner – i detta fall lantbruksnämnderna – åtminstone skulle kunna bekräfta till de sökande att ansökan har inkommit och att besked kan väntas inom en angiven tid. Jag tycker inte att det är för mycket begärt.

Nu har vi fått klart besked om att omkring den 1 juli 1983 skall samtliga ansökningar vara avklarade och att lantbruksnämnderna då skall kunna lämna besked. När man i svaret ser att det står den 1 juli 1983 och med tanke på att det då är nytt budgetår, får man misstanken att just detta är anledningen till att man skjutit på handläggningen. Jag hoppas att så inte är fallet.

Tisdagen den 26
april 1983

Om ökade färjekostnader i Stockholms skärgård

Anf. 51 Jordbruksminister SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Till det sista vill jag bara säga att detta inte har varit något motiv för att handläggningen har dragit ut på tiden. Det som har inträffat är, som jag nämnde i mitt svar, att vi har fått ansökningar som avser en tid av två år och som skall behandlas under en betydligt kortare tid än som är normalt för den här typen av verksamhet. Det är anledningen till att det har dragit ut på tiden.

Anf. 52 SVEN MUNKE (m):

Herr talman! Men man visste ju vilken tid ansökningarna skulle omfatta när man satte upp villkoren. Som jag sade skall lantbruksnämnden i mitt län handlägga 100 ansökningar, och det är alltså inte fråga om någon strid ström av ansökningar. Jag är faktiskt förvånad över att handläggningen skall behöva ta närmare ett år.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1982/83:426 om ökade färjekostnader i Stockholms skärgård

Anf. 53 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig vilket råd jag vill ge en skärgårdslantbrukare som på grund av regeringens och riksdagsmajoritetens åtgärder drabbas av en ökad färjekostnad på närmare 8 000 kr. per år.

Det bästa råd jag kan ge en skärgårdslantbrukare är att inte lyssna på Pär Granstedt. Statsbidraget till enskilda färjeleder kommer inte att ändras. Riksdagen beslöt nämligen den 6 april 1983 i enlighet med regeringens förslag att statsbidraget till enskilda färjeleder även fortsättningsvis skall kunna uppgå till högst 85 %.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 54 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret, som i och för sig måste bedömas som mycket positivt, även om statsrådet gör sig skyldig till en liten snorkighet, som kanske inte var så välmotiverad. Jag tycker också att det sätt på vilket kommunikationsministern hanterar frågan ger intryck av en viss nonchalans inför den genuina oro som har uppstått med anledning av regeringens förslag och riksdagens beslut.

I utskottsbetänkandet står det inte så som det står i svaret.

I betänkandet står det att "bidragen till enskild väghållning fr. o. m. år 1984 utgår med 50 % av de beräknade kostnaderna. Härutöver bör enligt nuvarande ordning, när det är särskilt motiverat, ett med 15 procentenheter förhöjt bidrag kunna utgå. För t. ex. drift av enskilda färjeleder bör

vägverket med hänsyn till de speciella förutsättningarna i varje enskilt fall kunna besluta om ännu högre bidrag. Bidraget bör dock inte i något fall överstiga nuvarande högsta bidragsprocent – 85 %. Det förutsätts få ankomma på regeringen att utfärda de författningar som erfordras.”

Detta innebär inte någon garanti för att man får behålla de 85-procentiga bidragen. Grundregeln är att bidrag utgår med 50 %. Sedan finns det påbyggnadsmöjlighet med 15 % och dessutom möjlighet att gå därutöver, men det skall i så fall regeringen utfärda föreskrift om. Det råder således oklarhet om vilka bidrag färjelederna kommer att få. I värsta fall kan det slå på det sätt som jag visat i min fråga.

Nu säger statsrådet att de nya bestämmelserna inte skall innebära någon ändring. Det tar jag som en reträtt i förhållande till propositionen och riksdagsbeslutet men en mycket värdefull sådan, som jag naturligtvis vill uttrycka min stora uppskattning av. Såvitt jag förstår utfäster sig kommunikationsministern nu att se till att tillämpningen av riksdagsbeslutet blir sådan att det inte sker några försämringar av statsbidragen till färjelederna. Det vill jag, herr talman, uttrycka min stora uppskattning av.

Anf. 55 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Det som kan göra dem som har enskilda färjeleder oroliga, Pär Granstedt, är naturligtvis när man går ut och förklarar för vederbörande att de nya bestämmelserna beträffande statsbidrag till enskilda färjor innebär en försämring. Om Pär Granstedt hade läst propositionen, hade han kunnat konstatera att oförändrade bestämmelser skall gälla beträffande enskilda färjeleder. Det är alltså ingalunda fråga om någon reträtt från min sida utan bara om att återge vad som står skrivet i propositionen och i utskottsbetänkandet i samband med riksdagens behandling av den. Där står det att statsbidraget skall vara oförändrat. Jag kan som exempel nämna att man från vägverkets sida är ute och diskuterar med innehavare av enskilda färjor. För en tid sedan var man i Bohuslän, där flertalet sådana färjeleder finns, och då förklarade man att det är fråga om en oförändrad bestämmelse beträffande bidrag till enskilda färjeleder.

Anf. 56 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det jag nyss läste upp var ett referat av propositionen som görs i trafikutskottets betänkande. Jag förmodar att kommunikationsministern inte vill hävda att betänkandet på den punkten är felaktigt. Det går väl till precis så som jag beskrivit, att grundregeln är 50 % bidrag, påslagsmöjlighet med 15 % och ytterligare en möjlighet till förhöjt bidrag till färjelägen, där det alltså skall göras en prövning i varje enskilt fall.

Det viktiga är ju hur bestämmelserna kommer att tillämpas i praktiken. Om den praktiska tillämpningen kommer att bli sådan att färjelederna får oförändrade bidrag, vill jag än en gång notera detta med tacksamhet. Jag tycker det är värdefullt att det har kunnat klargöras på det här sättet.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1982/83:429 om postverkets service i glesbygd

Anf. 57 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig vilken hänsyn till effekterna på annan glesbygdsservice som jag anser att postverket bör ta när man överväger nedläggning av postställen i glesbygd.

Man bör i glesbygden försöka åstadkomma ett gemensamt utnyttjande av lokaler och personal för service. Postverket har för sin del en positiv inställning till samarbete med glesbygdshandlandena. Ett sådant samarbete kan möjliggöra en bättre service i glesbygder i fråga om både post- och varudistribution. Samtidigt måste postverket ta hänsyn till de krav som finns på verket att täcka sina kostnader med intäkter och förränta det kapital som staten lagt ned i verksamheten. Det är därför nödvändigt att posten gör avvägningar mellan service och kostnader samtidigt som hänsyn tas till effekterna på annan glesbygdsservice.

Anf. 58 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag vill tacka så mycket för svaret också på den här frågan. Även det svaret tycker jag är hållet i en positiv ton.

Den här frågan bygger på ett konkret fall, som jag har sett på nära håll. Det gäller poststället Oaxen i Södertälje kommun, på en ö i södra delen av kommunen. Posten har där ett postställe, som samtidigt är lanthandel. Postverksamheten är en del av lanthandlaren försörjningsunderlag.

Postverket har nu beslutat att dra in detta postställe. Det innebär förmodligen att försörjningsunderlaget för lanthandlaren försämras så mycket att verksamheten inte kan upprätthållas längre – lanthandeln kommer alltså att läggas ned som en följd av att postservicen förändras.

När man från kommunens och lokalbefolkningens sida klagat över hanteringen av detta ärende har posten hänvisat till att detta inte innebär någon försämrad postservice; posten har t. o. m. hävdats att det kan innebära en förbättrad postservice. Vi kan diskutera fram och tillbaka vilket som är bäst – lantbrevbärare eller ett fast postställe. Men problemet har varit att posten i de diskussioner som förekommit enbart hävdats sitt ansvar för postservicen och inte visat något intresse av att ta ansvar för övrig glesbygdsservice.

Också här tycker jag att kommunikationsministerns svar är en värdefull markering, om man får tolka svaret som ett direktiv till postverket eller i varje fall som ett uttalande – vi skall ju inte ha något ministerstyre – som vi kan hoppas påverkar postverket och som möjligen vid behov kan följas upp av något regeringsbeslut som innebär att postverket också skall ta hänsyn till effekterna för allmän glesbygdsservice och alltså skall vara berett att upprätthålla sådana här postställen, även om det kanske inte är motiverat ur rent postal synvinkel.

Jag tolkar svaret så att postverket i varje fall enligt kommunikationsministerns bedömning bör agera på ett sådant sätt att man försöker backa upp den övriga glesbygdsservicen.

Anf. 59 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Det svar jag gett om postverkets hantering av denna fråga överensstämmer med verkligheten. Det är inget tvivel om att postverket försöker förena sin bedömning av postservicen med behovet av butiker och varudistribution. I och för sig tycker jag att det jag sagt inte är någon stor nyhet, utan svaret beskriver den verklighet som postverket fungerar i.

Just i det speciella fall som Pär Granstedt tar upp – poststället Oaxen – har vi i dagarna fått in ett överklagande från Södertälje kommun. Kommunen går emot postverkets förslag om övergång till lantbrevbäring. Det ärendet skall beredas i vanlig ordning, och vi får då ta ställning till huruvida postverket i detta fall gjort någon annan bedömning än den som generellt bör gälla. Det är ändå så att postverkets uppgift naturligtvis är att se till att vi får en fungerande postservice. Denna postverkets uppgift liksom uppgiften att täcka sina kostnader skall givetvis vägas mot möjligheten att medverka till en förbättrad glesbygdsservice totalt sett.

Anf. 60 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Kommunikationsministern säger att vad som här beskrivs är det sätt varpå postverket uppträder. Med mitt konkreta exempel ville jag visa att så inte är fallet. Postverket agerar inte alltid på det sättet. Det är möjligt att det finns exempel på att postverket här handlat så som kommunikationsministern beskriver. Å andra sidan finns det också exempel på motsatsen. Fallet Oaxen är ett sådant exempel.

Vidare framgår det av postverkets resonemang – jag utgår från att också kommunikationsministern har de handlingarna till sitt förfogande – att man inte gärna vill diskutera glesbygdsservicen. Vad man diskuterar är i stället effekterna när det gäller postens service, den rent postala verksamheten. Man får ett intryck av att postverket ser det som sin uppgift att åstadkomma bästa möjliga postservice till lägsta möjliga kostnad. Några andra hänsyn behöver man alltså inte ta. Det är det som jag tycker är felaktigt. Även kommunikationsministern verkar vara av den uppfattningen.

Man skall alltså kunna tänka sig en lösning som kanske inte är den absolut idealiska ur rent postal synvinkel, om det innebär att posten medverkar till att stödja annan service och till att upprätthålla en totalt sett bättre service i glesbygden.

Självfallet vill jag inte dra in kommunikationsministern i någon diskussion om det enskilda fallet. Jag begriper mycket väl att det inte är möjligt. Men det är viktigt att principen slås fast att posten bör ta det totala ansvaret. Posten bör medverka till lösningar som skapar bästa möjliga service totalt sett – även service när det inte innebär en idealisk lösning ur postal synvinkel.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om regeringens
förtroende för
domänverkets
styrelse*

12 § Svar på fråga 1982/83:403 om regeringens förtroende för domänverkets styrelse

Anf. 61 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Paul Lestander har frågat om domänverkets styrelse alltjämt åtnjuter regeringens förtroende och vilka åtgärder regeringen i annat fall avser att vidta.

Jag förstår att Paul Lestander med sin fråga syftar på de förhållanden inom domänverket som under senare tid har diskuterats och som också har granskats av justitiekanslern. I justitiekanslerns utredning riktas inte någon kritik mot domänverkets styrelse. Några åtgärder är inte aktuella.

Anf. 62 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet Roine Carlsson för svaret på min fråga.

Enligt vpk:s sätt att se på domänverket och dess dotterbolag skall drift och verksamhet tjäna som reklam för statligt ägande. De uppmärksammade turerna beträffande husaffärerna i Italien och det faktum att Schotte och Johansson nu befriats från sina arbetsuppgifter tyder på att motsatsen varit fallet. Förtroendet för domänverket som förvaltare av en mycket betydande del av den naturtillgång som den svenska skogen utgör måste återställas. En fråga som då måste ställas är om domänverkets styrelse, som ytterst är ansvarig för ledningen av verksamheten, har skött sin uppgift på ett förtroendeingivande sätt.

Justitiekanslerns rapport skildrar ingående vissa av dotterbolagens marknadsinsatser på den italienska husmarknaden. Rapporten visar också hur höga förväntningarna var på stora försäljningar. Den skildrar även vid vilken tidpunkt styrelsen meddelades att bedömningarna varit helt felaktiga. Styrelsen borde i det läget ha ställt många frågor. Ingenting i rapporten tyder på att så skulle ha skett. Styrelsen har också i massmedia beklagat att den fått otillräcklig eller missvisande information. I sitt yttrande över justitiekanslerns rapport, under rubriken Avslutande synpunkter, skriver domänverkets styrelse: "Nödvändiga upplysningar föreligger inte alltid. Ibland efterforskas de inte heller."

Kan en styrelse som skall förvalta så stora värden ha folkets förtroende efter sådana närmast likgiltiga kommentarer? Anser regeringen att man kan återvinna människornas respekt och förtroende för domänverksverksamheten utan att man tillsätter en engagerad, intresserad och kraftfull ledning för domänverket? Anser regeringen verkligen att vad som hittills hänt pekar på att den nuvarande styrelsen är mäktig den uppgiften? I så fall delar jag inte regeringens uppfattning.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1982/83:430 om tidpunkten för behandling av visst ärende om lokaliseringsstöd

Nr 129

Tisdagen den 26
april 1983

Anf. 63 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Paul Lestander har frågat industriministern vilka orsakerna är till att beslut i ett ärende rörande regionalpolitiskt stöd till en anläggning för framställning av lättklinker i Arjeplog har dröjt, och när beslut kommer att fattas.

Frågan har överlämnats till mig.

Paul Lestander har tidigare frågat industriministern vilka åtgärder regeringen kommer att vidta med anledning av ifrågavarande ansökan. Redan av industriministerns svar på den här frågan här i kammaren för en dryg månad sedan framgick vilka svåra avväganden som krävdes vid den slutliga prövningen av ärendet.

Vid regeringssammanträdet den 21 april 1983 avlog regeringen ansökan.

På grund av ärendets komplicerade karaktär tog beredningen viss tid. Det var angeläget att dels avvakta besked om vilket engagemang övriga medfinansierare i projektet var beredda att ställa upp med, dels låta alla som varit berörda av projektet och som önskat framföra synpunkter få tillfälle till detta.

Anf. 64 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet Roine Carlsson för svaret.

Lättklinkerproduktion i Arjeplog har man planerat att starta sedan lång tid tillbaka. Den företagsgrupp som först aktualiserade projektet fick på grund av för låg egen betalningsinsats inte samhällsstöd. Idén om produktionen togs upp av ett annat företag. Produktionsplanerna har hela tiden stötts av Arjeplogs kommun.

Ett ofta upprepat argument från olika regeringar har varit: Kom med realistiska förslag och produktidéer, så skall vi skaffa pengar. Här kunde man visa att deklARATIONerna också var avsedda att följas upp med konkreta politiska beslut. Men fabriken i Arjeplog skulle ha konkurrerat med ett monopolföretag. Är regeringens beslut att inte stödja lokaliseringen en eftergift åt de kapitalintressen som ligger bakom Leca?

Men ännu allvarligare är frågan varför regeringsbeslutet har dröjt så länge. Att dra ärenden i långbänk var något som de borgerliga regeringarna med rätta kritiserades för. Här utgör Arjeplogs lättklinkerprojekt ett exempel på hur den socialdemokratiska regeringen kopierat dåliga vanor.

I de planer som det företag utarbetat som skulle driva produktionen i Arjeplog ingick produktionsstart hösten 1983. Om planerna på lättklinkerproduktion i Arjeplog förverkligas, trots att regeringen icke stöder etableringen, har regeringens senfärdighet försvårat genomförandet av produktionsstart vid avsedd tidpunkt.

Att bryta byggmaterialmonopolens makt, och därmed sänka byggmaterialkostnaderna, borde vara en gemensam, angelägen uppgift för arbetarrö-

*Om tidpunkten
för behandling
av visst ärende
om lokaliserings-
stöd*

relsens båda partier. I den här aktuella frågan har vi tyvärr ensamma stått för den värderingen.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om tidpunkten
för behandling
av visst ärende
om lokaliserings-
stöd*

14 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1982/83:150 bil. 1, yrk. 10–15 till skatteutskottet
bil. 2 till utbildningsutskottet
bil. 3 till arbetsmarknadsutskottet
bil. 4 till civilutskottet
i övrigt till finansutskottet

15 § Anf. 65 TREDJE VICE TALMANNEN:

På morgondagens föredragningslista upptas skatteutskottets betänkande 40 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

16 § Anmälades och bordlades

Motionerna

1982/83:2406 av *Knut Wachtmeister m. fl.*

Utvidgning av skattskyldigheten i Sverige för aktievinster, m. m. (prop. 1982/83:144)

1982/83:2407 av *Rolf Dahlberg m. fl.*

Ändring i byggnadslagen (1947:385) m. m. (prop. 1982/83:167)

1982/83:2408 av *Staffan Burenstam Linder m. fl.*

1982/83:2409 av *Lars Werner m. fl.*

Telesatellitprojektet Tele-X, m. m. (prop. 1982/83:168)

1982/83:2410 av *Bertil Jonasson m. fl.*

Reglering av priserna på fisk, m. m. (prop. 1982/83:171)

1982/83:2411 av *Lennart Brunander och Kerstin Andersson*

Förslag till lag om bekämpande av salmonella hos djur (prop. 1982/83:172)

17 § Anmälades och bordlades

Försvarsutskottets betänkanden

1982/83:9 Planering och anslag för totalförsvaret (prop. 1982/83:100 delvis och prop. 1982/83:119)

1982/83:10 Vissa anslagsfrågor för det ekonomiska försvaret (prop. 1982/83:100 delvis)

Jordbruksutskottets betänkande

1982/83:32 Anslag på tilläggsbudget III (prop. 1982/83:125 delvis)

Näringsutskottets betänkande
1982/83:32 Mineralpolitik (prop. 1982/83:100 delvis)

Nr 129

Tisdagen den 26
april 1983

Civilutskottets betänkanden

1982/83:27 Förslag till tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret
1982/83 (prop. 1982/83:125 delvis)

1982/83:28 Förslag till tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret
1982/83 (prop. 1982/83:125 delvis)

*Meddelande om
frågor*

18 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framstälts

den 26 april

1982/83:457 av *Per Westerberg* (m) till statsrådet *Roine Carlsson* om redovisningen i varvspropositionen av visst beslutsunderlag:

Varför redovisas inte Svenska Varvs rapport "Uppdelning av strukturplanen – ett underlag för varvspropositionen 1982/83:147 om vissa varvsfrågor" i sin helhet i varvspropositionen?

1982/83:458 av *Birger Hagård* (m) till utbildningsministern om procedurreglerna vid val av universitetsrektorer:

Vilka är motiven för att regeringen, mitt under pågående val av universitetsrektorer, ändrat procedurreglerna? Är universitetsstyrelsens ökade betydelse på valförsamlingens bekostnad ett led i strävandena att öka politikerinflytandet vid universiteten?

19 § Kammaren åtskildes kl. 16.57.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert